



Joel Haahtela

„Liblikakoguja“

Hea Lugu, 2012

Parnassius phoebus – habraste tiibadega saatus

Nii, nagu kevadel esimesena kollase liblika nägemine toob päikeselise suve, andis sellele romaanile suuna üks haruldane liblikas, *Parnassius phoebus*, ühel erilisel päeval. „Liblikapüüdja“ on lugu saatuste põimumisest, mälestustest ja nende mõjust inimese elule. See esmakordselt 2006. aastal ilmunud teos on Soome psühhiaatriadoktori ja auhinnatud kirjaniku Joel Haahtela teine eesti keelde tõlgitud romaan.

Esmapilgul võib „Liblikakoguja“ tunduda põnevus- või kriminaalromaanina. Minajutustaja, lihtne Soome mees, saab päranduseks maja ja käputäie raha endale tundmatult Soomesakslaselt Henri Ruzickalt, keda ümbritseb aga saladuseloor. Kes on Henri Ruzicka ja miks ta oma maise vara võõrale jättis? Päranduseks saadud maja ei paku jutustajale vastuseid. Sealt leiab ta vaid paki kirju, vereplekiga riidetüki ja imetusväärse liblikakogu, mis olukorra veelgi kummalisemaks muudavad. Henri jälgede ajamine viib raamatukangelase esmalt Saksamaale ning hiljem Lõuna-Euroopasse. Kiiresti saab lugejale selgeks, et pealtnäha põneva seikluse asemel võtab mees ette rännaku mälestustesse ja kõrvuti Henri minevikuga tulevad päevavalgele minategelase tunded, probleemid ja sisemaailm.

„Liblikakoguja“ kesksed tegelased on lugejale nimeta jääv minajutustaja, salapärase pärandaja Henri Ruzicka ning tema vana kolleeg ning sõber Anna Prinz, kes mehe minevikku avada aitab. Tegelaste välimus jääb üldiselt lugeja enese kujutlusvõime teha, kuid nende olemus ja iseloom joonistuvad romaani käigus selgelt välja. Teos on oma pooleteisesaja lehekülje ja tagasihoidliku tegelaskonnaga küllaltki napp, kuid sisutihe. Selles rulluvad lahti ja põimuvad elegantselt kolm elulugu. Jutustuses vahelduvad tegevus 1991. aastal ning Anna meenutused ja lõigud Henri päevikutest 1950.-1960. aastaist. Kogu lugu raamivad lummas loodus- ning linnaidüllikirjeldused.

„Liblikakoguja“ on eelkõige psühholoogiline romaan. Kõik kesksed tegelased on midagi kaotanud - Henri oma ema ning Anna Henri. Ka peategelane on rahutu, õnnetu, kuid tema probleemide allikas, tema kaotus selgub alles teose lõpus. Anna leppis olukorraga, kuid jutustaja ja Henri asusid otsima - kaotatud asja, tõde, iseennast. Midagi, mis aitaks mõista



saatuse keerdkäikude põhjuseid ja tuua rahu. Jääb lugeja enda otsustada, kas otsingud tõid ka oodatud rahulolu või oli parem lahendus Anna alistuv leppimine.

Koha, mis nende elust lahkunud inimesed on jätnud, täidavad Henri liblikate ja Anna oma armsa tomatipeenraga tegelemisega. Jutustaja üksindust võib tajuda kõige teravamalt. Tema naine on ajutiselt tööl välismaal ning nende vahel pole juba ammu endist sidet. „*Ma mäletan tema ilmet, enne kui ta teiste reisijate sekka kadus, tema naeratust, mis jäi õhku rippuma nagu kõik meie vahel.*“ Isaga rääkida on jutustajal raske, kuna tunneb, et nende vahel on justkui barjäär. „*/.../ midagi oli jäänud ütlemata, midagi, mida kumbki ei osanud sõnadesse panna, miski, mida ei saanud parandada, miski, mis oli paisunud liiga suureks.*“ Ema on surnud ning temast peres ei räägita. Võibolla just selle üksinduse tõttu saabki minategelasele Henri motiivide ja mineviku väljaselgitamine niivõrd tähtsaks. Üksindus on tugev tunne, mis võib inimesi siduda ebatavaliste asjadega ning lükata neid ootamatutele tegudele.

Teoses on väga olulisel kohal aeg, mälu ja mäletamine. „*Aeglaselt peituvad meie taevarannad uduloori,*“ kirjutab Anna. Mälestused tuhmuvad, see on ühldasi nuhtlus ja õnnistus. Aju aitab leevendada mineviku valu, kuid muudab ajapikku ka armsate inimeste ning hetkede meenutamise pea võimatuks. Mälestuste peale ei saa kindel olla. Peategelane nendib, et raske on eristada, milline osa mälestustest on tegelikult toimunud, teistelt kuulnud, teistega juhtunud, hoopis kusagilt mujalt loetud või nähtud. Samas võivad needsamad segased mälestused tugevalt mõjutada inimeste eluteed, nagu Henri mälestus liblikast ema kleidivarrukal saatis mehe aastakümnetepikkusele otsingule, et sedasama haruldast liiki leida, ja pani aluse kogu romaani tegevustikule.

Kaotusvalu, enese- ja tööotsingud, üksindus, mineviku varjud, saatuse keerdkäigud ja paratamatus - need on aegumatud teemad, mis puudutavad iga lugejat. Minul kui vähese elukogemusega noorel oli raske tegelastega samastuda, siiski jõudsid nende probleemid minuni ning tekitasid erinevaid mõtteid nii üldisel kui ka isiklikul tasandil. Ja kuigi romaanis on rõhk pigem tegelaste mõtetel kui nende tegudel, säilitab autor ka tegevustikus lõpuni pinevuse ning Henri ja minajutustaja seotuse tagamaad avaldatakse alles viimastel lehekülgedel.

Kõige enam paelus mind teose voogav ja ülimalt nauditav stiil. Filosoofilised mõttekäigud ja idüllikirjeldused on ühtmoodi meisterlikud ja lummavad, lugedes tekkis mulle mulje romaanist kui kaunist kunstiteosest. Loo aeglane kulgemine jätab aega nautida omapärast tomatifilosoofiat, teooriat hõljuvatest vanakestest ja tunnetust üle maailma ääre sõitvast



rongist. Samas ei ületanud „Liblikakoguja“ minu jaoks hea maitse piiri ega muutunud imalaks ning mida enam ma erinevaid lõike üle loen, seda ilusamad ja tabavamad need mulle tunduvad.

Mulle ei tule ette ühtegi teist teost, mida julgeksin soovitada oma vanaemale, emale, õele, klassikaaslastele. „Liblikakoguja“ puhul ma ei kahtle. Naiivne oleks arvata, et see kõnetab igat lugejat ning meeldib kõigile ühtemoodi, kuid mulle pakkus see nii mõtteainet kui puhas lugemisnaudingut. See on romaan, mille õhkkerges lummas peituvad tõsised probleemid ning põimuvad saatus ja juhus, minevik ja olevik, kujutelm ja tegelikkus.

„Ja mis oli õigupoolest tegelikkus? Kas tegelikkus oli sel hetkel, kui see juhtus, või nüüd seitsekümmend aastat hiljem, kui Anna Printz püüdis meenutada unustatud päeva, millest oli talle räägitud ühel tuulisel ööl, kas tegelikkus on Henri jaoks sündinud siis, kui ta võttis kinni liblika, või hiljem, kui asjad olid hakanud tema peas ja unes kuju ning seletust nõudma, kas tegelikkus oli alles nüüd, kui ma neid sõnu kirjutan, või oli tegelikkus mingisugune ühisavaldus kõige kuuldu ja nähtu kohta, alati muutuv, igavesti voolav, iga päev uut kuju võttev /.../“

Enna Elismäe
Tallinna Reaalkool
12. klass
Juhendaja: Piret Järvela

Ulakass 2014